

KULTÚRA

ROČNÍK XI. – č. 21

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

3. DECEMBRA 2008

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 29 Sk • 0,93 €

Jozef Ilečko: Narodil sa Kristus Pán...

Pre vývoj hospodárstva v industriálnej spoločnosti a vo vedomostnej spoločnosti majú najväčší význam racionalizácia a etika, ktoré tvoria spolu jeho synergické faktory. Ani jeden z nich nie je celkom dokonalý, preto ekonómia a hospodárstvo musia sa zaoberať otázkou ich rovnováhy.

„...Základný účel hospodárstva“, píše Arthur Rich, „je jeho služobnosť. Aby mohlo slúžiť životu, musí byť schopné uspokojovať ľudské elementárne životné potreby, ktoré nie sú stále, ale rastú behom kultúrneho a teda dejinného vývoja,

Morálny úpadok v hospodárstve

MIKULÁŠ SEDLÁK

v ktorom zároveň spolupôsobia. Táto skutočnosť núti zvyšovať výkonnosť ľudského hospodárstva, čo znamená produktívne zameranú racio-

lizáciu a organizáciu ľudskej práce ako východiskového výrobného faktora“.

Výrazné zmeny v racionalizácii priniesol rýchly nástup a vývoj strojovej techniky. Keďže technizácia prebiehala najmä v druhom hlavnom hospodárskom sektore,

došlo k jej identifikácii s priemyslom. Nastala priemyselná revolúcia a začal sa proces industrializácie. Táto sa stala špecifickou podobou racionalizácie.

(Pokračovanie na 10. a 11. strane)

A sme na konci ďalšieho ročníka Kultúry. Už jedenásteho. V decembri nevydáme iné číslo. Nakoniec je to mesiac plný sviatkov a rodinných povinností. Necháme vám preto trochu čas a sebe priestor na vydýchnutie pred vstupom do ďalšieho, nemenej náročného obdobia.

Toto vydýchnutie bude iba pre nás symbolické. V našom stále prebyrokratizovanom štáte totiž množstvo síl treba venovať ani nie tak konkrétnej tvorivej práci, ale všelijakým formalitám. Napríklad uchádzať sa o grant z finančných zdrojov Ministerstva kultúry značí obehať všetky poisťovne, okresný súd, daňový úrad, obchodný register a odvšadiaľ priniesť potvrdenia, že nie ste ničím vinný, iba tým, že máte talent a chuť niečo urobiť pre vlastný národ a jeho kultúru. V Bratislave to značí nalietat' aj niekoľko sto kilometrov s hľbou papiera. Prítom všetko sa dalo vyriešiť čestným vyhlásením.

Na záver roka

TEODOR KRIŽKA

Veď nekomerčná kultúra a umenie nemá na platy administratívnych síl, čo by to zvládli za tvorivých ľudí, ktorých schopnosti by sa azda dali využiť omnoho účelnejšie.

Ale čo, štátny aparát má vždy pocit, že spoločnosť existuje preň, nie naopak.

Ak si však každý minister vymyslí zopár formulárov, ktorými sa zašití pred prípadnou kritikou štvavej žurnalistiky, po určitom období je z toho celá pavučina okolovaných a opečiatkovaných dokumentov a - čo je najhoršie - zo slobodnej spoločnosti kráľovstvo úradníckej zlovôle.

Zamýšľajme sa preto nad tým, či v budúcom roku, keď sa zavíšia dve desiatky rokov od prevratu, ktorý sľuboval demokratickú a otvorenú spoločnosť, nie je z občana opäť len číslo v kolónke. Či sa naša túžba po dôstojnosti života pomaly nestráca v krivých zrkadlách konzumu, zábavy, agresivity a byrokracie. Či sme nenasmerovali spoločnosť smerom, na konci ktorého nebude opäť jediné východisko: zmena. Lebo sa ukazuje, že trhové hospodárstvo ani po takom dlhom období nenastolilo nové vzťahy medzi občanom a spoločnosťou, kde štátny aparát, či aparát samosprávy nie je vlastníkom, ale iba servisom s právomocami delegovanými, požičanými, nie privatizovanými raz a naveky.

Želal by som vám a sebe v závere roka, aby ten nasledujúci bol poslom lepších správ ako ten končiaci sa. Želal by som nám prítomnosť perspektív, ktoré by znamenali pre Slovenskú republiku víziu spoločnosti, v ktorej výslednicou úspechu nebude podenkový život celebrit, no hĺbka ducha, srdca a rozumu.

www.kultura-fb.sk

Do leidenských fľaš

V ktorej to bolo z krajín
Guliverových ciest?
Keď každý príbeh,
každý sen
sa odvíjali z abecedy
krútenej na verkli?

Darmo si zmysel zhájim,
keď mi ho stroví leš.
Darmo aj
ságu zapíšem,
pomedzi žiabre scedím,
keď mi ju chmáry zariekli.

Ruke sa rozum ráce,
nie podenkový falš.
Plán
odvíjaný na pláni
s hlbavou inžinierskou sieťou
prestretou v podhubí.

Svoj voľný náboj spracem,
ha, do leidenských fľaš.
Tých zvyšných
po nakladaní
uhoriek, čo mi dalo leto.
Tak turnaj odtrúbim.

V krásach mikročas

Som? Nie som?
Nesie ma sínusoida.
Za každým hlesom
inakšiu story dá.

Vdych? Výdych?
Možno už v krásach mikročas.
Stepujem pri tých,
čo z tempa vykročia.

Sám? Nesám?
Bude to veru oboje.
Zakaždým plesám
v náklone po svoje.

Duch? Neduch?
Ak vdvoje, iba v poradí.
Zberavých fertúch
zbytočné obrady.

Sem? Nesem?
Napokon jedno. Sem i ta.
Možno som esén.
A možno levita.

Dám? Nedám?
Vydúchnem výzvu z merita.
Nehamlet, Nedán,
do sna sa prepýtam.

Srdce by poletovať rado

Naposledy
to boli bažanty,
čo odšantili šance leta.
Jeseni
spokoj zatrepetá,
pohodne v duši zašanti.

No je mi tesno
tuná v podlesí,
srdce by poletovať rado.
Šarkan
sa do predstavy vkradol,
s nádychom šťastnej noblesy.

Nebolo
lietavého pavúčia
a hmly sa privčas rozplazili.
Ak vietor
už i rozvíal sily,
dúbravy ešte zahučia.

Tu po posledku
príde pozvanie
do hradiab mesta na hostinu.
A hry
sa rýchlo, ľahko minú
v predbrání bielo bozkané.

Vlažne neskoro

Odkedy brázdím
serpentíny a meandre
a viem, čo je ich v púti
na konci prázdnin,

poznám,
že sten sa nebabre
pri cestách cez výkruty.

Ale i tak je
milosrdný a láskavý.
Ešte ma vetrom víta
v dni neonakvé.

A vyčkáva ma
v záskali
skalnička nerozvitá.

Vrúcne si poviem,
že už je vlažne neskoro
a nezostáva veľa
na záver poém.

Vyhľadám
z mlkvých priestorov
útešnosť
za priateľa.

TEOFIL KLAS

Vízia z karpava

Vízia z karpava

Som obraz v zrkadle.
Začudovaný,
čo v ňom vidím.
A čo v ňom nepoznám.
A nepoznávam.

Pocity usadlé
sa veru nenadzajú vidín.
Koria sa slepo
zlám
a krivým zľavám.

Zrkadlo nadkladá
štep tvaru,
imituje hĺbku.
A vždy sa zahráva
veštecky vážne.

Bizarná záhada,
sen leta
zavinutý v kľbku.
Víziu z karpava
hologram zažne.

Sny majú tuhé šije

Je rozumné,
že slová nestačia.
Ale aj nepochopiteľné.

Tak ako šťastný švitor
pre vtáča,
sú
z jednej jednej dielne.

Čo pomenúva,
tvorí predstavy.
Čo spieva, to ich iba žije.

Aj keď to slovo
všetko nezjaví.
Sny
majú tuhé šije.

Že nerozumiem,
to je rozumné.
Aby som neoslepol z blesku.

Tak uchovám si
zo dňa poludnie.
Z tajomstva
arabesku.

S nábehom zvislým

Keď mysliač verím
a veriac myslím,
mám ako na dlani
čudesné diery v ementáli
vlastného ja.

Čudesné diery
s nábehom zvislým.
A vratké balvany
skúšané na útesoch skaly
zábrehovia.

Diery sú čierne,
nezbádateľné.
Balvany blúdivé,
padavé, samá drúzgavica
pri dopade.

Mysel' však vernie,
chápe sa kelne

v nádhernom údive.
Pri balamute sveta sní sa
šiporadie.

Pre výron

Miazgu dní, nocí
preciedza
spleť vláken, synáps,
vnemov.

Nematkej potme,
presvedč sa,
čo aj hneď
s plachou trémou.

Koluje tá krv
vesmírom
človečích snov
a krásy.

A hromadí sa
pre výron.
Ktože
ten extrakt skvasí?

Belasý zákruh

Pruhy tmy
vykrojené kandelábrum.
Väzenský šat.
A klietka poznania.

V zápole síl,
už od koreňa chrabrom,
sa čemer temna
rozháňa.

Úsvit je ešte
tamto za tým brehom.
Uvoľnenie
sa ešte nehlási.

Ale duch
melduje sa za bystrého.
Má v sebe
zákruh belasý.

Metronóm

Och,
nesmrteľnosť chrústa!
Prekľiesňujem sa
celou mil'ou strof.
Ak by som neotvoril ústa,
budem si myslieť,
že som filozof.

No neprídem už na to,
že som nič neodložil
na zimu.
Pamäť ma sklame
vrchovato,
nezbadá azda ani azimut.

Tak možnože je lepšie
mať jednoducho
v ústach metronóm.
Mať rytmus
pre vnútorné verše.
Svoj vesmír mať
i svoje miesto v ňom.

